

بسم الله الرحمن الرحيم

تأثیر کارشناسی در دادرسی مدنی

www.ketab.ir

اسماعیل جلیل پیران

سرشناسه	: جلیل پیران، اسماعیل، ۱۳۶۸-
عنوان و نام پدیدآور	: تأثیر کارشناسی در دادرسی مدنی/اسماعیل جلیل پیران.
مشخصات نشر	: تهران: گنجور، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	: ۲۰۰ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۳۰۲-۰۰۵-۶
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه.
موضوع	: گواهی و گواهان کارشناس -- ایران Evidence, Expert -- Iran کارشناسان دادگستری -- ایران Court-appointed experts -- Iran تصمیم گیری قضایی -- ایران Judicial process -- Iran ادله اثبات دعوی -- ایران Evidence, Demonstrative-- Iran
رده بندی کنگره	: KMH۱۶۷۲
رده بندی دیویی	: ۳۴۷/۵۵۰۶۷
شماره کتابشناسی ملی	: ۱۵۴۹۹۷۷
اطلاعات رکورد کتابشناسی	: فیبا

تأثیر کارشناسی در دادرسی مدنی

نویسنده: اسماعیل جلیل پیران

سال و نوبت چاپ: ۱۴۰۰ - اول

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۳۰۲-۰۰۵-۶

قیمت: ۵۰۰۰۰ تومان

دفتر انتشارات: میدان انقلاب - کارگر جنوبی - کوچه شهدای ژاندارمری - پلاک ۱۲۷

تلفن: ۰۲۱۶۶۴۹۱۰۵۶ - ۰۹۱۲۰۶۱۷۲۸۳ - ۰۹۹۰۱۹۱۰۲۰۸

سایت انتشارات: ganjoorpub.ir

پیشگفتار

تحول و پیشرفت علوم و فنون در تمام زمینه‌ها موجب شده که در شمار روزافزونی از اختلافات، دادرس بدون رجوع به اشخاص خبره نتواند به طور کامل و صحیح جنبه‌های موضوعی اختلاف را درک نماید و ناچار شود رأی خود را با نظر اشخاصی بیاراید که به دلیل داشتن تخصص در علم یا فن خاصی و یا حتی داشتن تجربه و تبحر و مهارت، توانایی لازم را برای روشن کردن عناصر موضوعی مربوط به اختلاف دارا باشند. (شمس، ۱۳۸۸، ج ۳، ص ۳۰۶) دلیل نفوذ و اعتبار کارشناسی را بدین شرح می‌توان خلاصه کرد:

۱) پیشرفت‌های علمی و صنعتی راه‌هایی را به کشف واقع گشوده که پیش از این در وهم نیز نمی‌گنجیده است: به عنوان مثال، در قدیم برای شناخت هویت مجرم و تمیز راستگویی او به انواع آزمایش‌های بدنی و گاه یاری خواستن از اعتقاد و نیروهای ماورایی متوسل می‌شدند (مانند گذر از آتش و تحمل شکنجه و انواع سوگندها) تا راهی به حقیقت بیابند و توفیقی نمی‌یافتند و جز به حدس و گمان و وهم نمی‌رسیدند. ولی امروز با انگشت‌نگاری و آزمایش‌های گوناگون درباره ژنتیک و شیارهای پوستی دست به نتایجی دست می‌یابند که اگر نگوییم سبب علم قاضی می‌شود، دست کم

ظنی معقول یا متعارف را ایجاد می‌کند و قناعت وجدان او را فراهم می‌آورد. همچنین، اطلاعات الکترونیکی با چنان وسعت و سرعتی به دست می‌آید که مشوق دریافت آن‌ها و رجوع به کارشناس را ضروری می‌سازد، کارشناس می‌تواند ظرف مدتی کوتاه به پیشینه کیفری متهم و سابقه بیماری‌ها و وضع روانی او دست یابد؛ اطلاعاتی که دستیابیافتنی می‌نمود یا به سالیانی چند میسر بود. (کاتوزیان، ۱۳۸۲، صص ۳۱۸ - ۳۱۹)

۲) با توجه به اینکه امروزه کمتر پرونده‌ای در دادگستری مطرح می‌شود که به علت ساده بودن موضوع آن، قاضی ضرورتی به جلب نظر کارشناس نبیند، بلکه در اکثر پرونده‌ها به سبب وجود موضوعات فنی، قاضی ناچار به کسب نظر متخصصین مربوطه است. به گونه‌ای که ارجاع به کارشناس، یکی از مراحل متداول در پرونده‌ها شده است.

۳) امروزه به دلیل پیچیدگی بیش از حد زندگی جوامع و نیز رشد علمی انسان و اختراع ابزارهای دقیق، نقش کارشناسی در امر قضا هر روز پررنگ‌تر می‌شود. امروزه دیگر جرائم ساده جوامع اولیه کمتر مشاهده می‌شود. به موازات پیچیدگی جوامع، جرائم نیز به شدت پیچیده شده است. از این رو، طبیعی است که قاضی در کشف واقع یک جرم و دعوی به نظر کارشناس توجه کند، وگرنه رسیدن قاضی به واقع دشوار و یا ناممکن خواهد بود. به همین دلیل است که کارشناسان معاونان قاضی و دستگاه قضایی به شمار می‌روند. (جندی، ۱۹۷۶، ج ۱، ص ۲۲۳) وانگهی، هم طبع کارشناسی به گستره دخالت کارشناس در تمیز حق افزوده است و هم پیچیدگی مسائلی که یافتن راه حل آن‌ها از عهده دادرس بیرون است. بین‌المللی شدن روابط

تجارتی و تعارض حقوق کشورها، سرمایه‌گذاری‌های بزرگ و خطرهای زندگی صنعتی و ده‌ها عامل خرد و کلان دیگر را نیز باید بر آن مجموعه افزود تا اهمیت روزافزون تحقیق کارشناسی بیشتر به نظر آید. (کاتوزیان، ۱۳۸۲، ص ۳۱۹)

از آنچه گفته، اهمیت خاص کارشناسی معلوم می‌شود و مسلم است که رجوع به کارشناس و جلب نظر کارشناس، نقش‌ویژه در جنبه‌های مختلف زندگی اجتماعی و از جمله در رسیدگی به دعاوی در دادگستری، یافته و هر روز بر اهمیت این نقش افزوده می‌شود. به خاطر همین اهمیت و نقش اساسی است که توجه به قواعد و مقررات مربوط به کارشناسی برای اجرای صحیح آن‌ها لازم است. بررسی تطبیقی نهاد کارشناسی در فقه و حقوق موضوعه و اینکه تمامی مواردی که تا به حال در مورد کارشناسی نوشته شده فقط شامل شرایط کارشناسی و انتخاب کارشناس و کارشناسی به عنوان دلیل اثبات دعوا و اهمیت آن در امور قضایی بوده و در خصوص جایگاه و تأثیر آن در دادرسی مدنی سخنی بر میان نیامده لذا ارائه منبعی مستقل در این زمینه انگیزه کتاب حاضر گردید، با امید اینکه انجام تحقیقی متمرکز در خصوص کارشناسی، موجب تبیین هر چه بیشتر احکام و شرایط مربوط به آن شود و توجه بیش از پیش دادگاه‌ها و کارشناسان را به اجرای صحیح قوانین مربوط به کارشناسی به دنبال داشته باشد.

فهرست

فصل اول	۱۳
مقدمه	۱۳
چند اصطلاح مهم	۱۷
کارشناس (اهل خبره)	۱۷
کارشناسی	۲۰
قدرت اثباتی کارشناسی (امور قابل اثبات با کارشناسی)	۲۳
امور موضوعی	۲۳
امور حکمی	۲۵
ارزش اثباتی کارشناسی (میزان تأثیر کارشناسی در افتاع قاضی)	۲۷
فصل دوم	۲۹
کارشناسی در حقوق اسلام	۲۹
ادله اعتبار نظر اهلخبره در فقه امامیه	۳۰
آیات	۳۱
سیره عقلاء	۳۶
(۱) بیان سیره	۳۷
(۲) مبنای سیره	۳۹
(۳) اعتبار سیره	۴۲
سنت	۴۴
(۱) امضاء و تقریر معصومین	۴۴

۴۵.....	۲) قول و فعل معصومین.....
۴۶.....	اجماع.....
۴۷.....	عقل.....
۴۷.....	ادله اعتبار نظر اهل خبره در فقه اهل سنت.....
۴۸.....	آیات استنادی اهل سنت به اعتبار نظر اهل خبره.....
۴۹.....	روایات استنادی اهل سنت به اعتبار نظر اهل خبره.....
۵۰.....	استنباط عقلی اهل سنت به اعتبار نظر اهل خبره.....
۵۱.....	مبنای اعتبار کارشناسی.....
۵۱.....	علم و حصول اطمینان.....
۵۱.....	۱) علم.....
۵۴.....	۲) حصول اطمینان.....
۵۶.....	خبر واحد.....
۵۹.....	شهادت.....
۶۱.....	حجیت قول لغوی.....
۶۱.....	۱) ادله‌ی حجیت قول لغوی.....
۶۴.....	۲) اعتبار گزارش کارشناس از باب شهادت.....
۶۹.....	اقسام اهل خبره در فقه.....
۶۹.....	۱) تقویم کنندگان.....
۷۰.....	۲) طیبیان.....
۷۰.....	۳) مترجمان.....
۷۱.....	۴) مجتهدان.....
۷۱.....	شرایط اهل خبره در فقه.....
۷۱.....	۱) تعدد و عدالت.....

۷۲.....	۲) مهارت و تخصص
۷۲.....	۳) مسلمان بودن
۷۳.....	۴) مذکر بودن
۷۳.....	۵) زنده بودن
۷۴.....	تعارض نظرات اهل خبره
۷۴.....	تعارض نظرات اهل خبره در تقویم
۷۵.....	۱- نظر مشهور: عمل به میانگین
۷۸.....	۲- تساقت نظرهای متعارض
۷۹.....	۳- عمل به مرجحات
۸۰.....	۴- تفکیک موارد ترافع از غیر آن
۸۰.....	۵- اکتفاء به بیان احتمالات
۸۱.....	مصادیق رجوع به اهل خبره در وقت
۸۱.....	۱) الحاق نسب
۸۳.....	۲) تعیین ارش
۸۴.....	۳) متمایز کردن حقوق مشاع
۸۵.....	۴) اثبات هلال ماه رمضان
۸۹.....	فصل سوم
۸۹.....	کارشناسی در حقوق موضوعه
۹۰.....	مبانی حقوقی کارشناسی
۹۰.....	دلیل بودن کارشناسی
۹۰.....	۱) معنای لغوی دلیل
۹۱.....	۲) معنای اصطلاحی دلیل
۱۰۰.....	طریقی بودن دلیل کارشناسی

۱۰۲	ماهیت کارشناسی
۱۰۹	رابطه کارشناسی با سایر ادله اثبات دعوا
۱۰۹	کارشناسی و شهادت
۱۱۴	کارشناسی و علم قاضی
۱۱۴	(۱) اعتبار علم قاضی
۱۱۶	(۲) کارشناسی به عنوان دلیل مستقل
۱۱۷	کارشناسی و تحقیق محلی و معاینه محل
۱۱۹	کارشناسی و امارات
۱۱۹	(۱) اماره
۱۲۰	(۲) اعتبار امارات
۱۲۱	(۳) اماره بردن نظر کارشناس
۱۲۳	ادله اثبات در قانون مدنی و آیین دادرسی مدنی
۱۲۳	(۱) ارزش دلیل
۱۲۴	(۲) ناهماهنگی در بیان ادله
۱۲۶	جایگاه کارشناسی در ادله اثبات دعوی
۱۳۶	قدرت اثباتی کارشناسی
۱۳۶	تعریف و تفکیک قدرت اثباتی و ارزش اثباتی
۱۳۸	امور قابل اثبات با کارشناسی
۱۴۵	شرایط کارشناس
۱۴۶	تخصص
۱۴۷	اعتماد
۱۵۰	وحدت کارشناس
۱۵۰	تعدد کارشناس

۱۵۲	رسمی بودن
۱۵۳	شیوه انتخاب کارشناس
۱۵۳	(۱) انتخاب با توافق طرفین
۱۵۴	(۲) انتخاب توسط دادگاه
۱۵۶	شرایط اعتبار کارشناسی
۱۵۶	صریح و روشن بودن نظریه
۱۵۷	منجز بودن نظریه
۱۵۸	مستدل بودن نظریه
۱۶۰	موجه بودن نظریه
۱۶۱	مطابقت با قرار ارجاع
۱۶۲	عدم مخالفت با اوضاع معلوم
۱۶۳	قبول امر کارشناسی
۱۶۴	اظهار نظر در مهلت مقرر
۱۶۴	ناقص نبودن
۱۶۵	کتبی بودن
۱۶۵	مشکوک نبودن
۱۶۶	ارزش اثباتی کارشناسی
۱۶۷	اثباتی بودن کارشناسی
۱۶۸	(۱) مفهوم عام اثبات دعوا
۱۶۹	(۲) مفهوم اثبات دعوا در رابطه با کارشناسی
۱۷۱	میزان تأثیر کارشناسی در اقناع قاضی
۱۷۹	فصل چهارم
۱۷۹	سخن پایانی